

Suomentanut
Riina Vuokko

YAN

W S O Y

LIANKE

KUN

AURINKO

KUOLI

YAN LIANKE

KUN AURINKO
KUOLI

SUOMENTANUT RIINA VUOKKO

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ
HELSINKI

Ensimmäinen painos

Kiinankielinen alkuteos

日熄 (*Rixi*)

Copyright © YAN LIANKE 2015

Suomenkielinen laitos © Riina Vuokko ja WSOY 2025

ISBN 978-951-0-50283-9

PAINETTU EU:SSA

Werner Söderström Osakeyhtiö
Lönnrotinkatu 18 A, 00120 Helsinki
Tuoteturvallisuuteen liittyvät tiedustelut:
tuotevastuu@wsoy.fi

SISÄLLYS

Aluksi: Antakaas kun kerron	7
Ensimmäinen vihko	
Ensimmäinen <i>geng</i> : Aivoihin lentää lintuja	15
Toinen vihko	
Toinen <i>geng</i> , ensimmäinen puolisko:	
Linnut melskaavat aivoissa	37
Kolmas vihko	
Toinen <i>geng</i> , jälkimmäinen puolisko:	
Linnut alkavat rakentaa pesää.....	81
Neljäs vihko	
Kolmas <i>geng</i> : Linnut munivat	106
Viides vihko	
Neljäs <i>geng</i> , ensimmäinen puolisko: Munia haudotaan	133
Kuudes vihko	
Neljäs <i>geng</i> , jälkimmäinen puolisko: Poikaset kuoriutuvat.....	166
Seitsemäs vihko	
Viides <i>geng</i> , ensimmäinen puolisko: Poikasetkin melskaavat	199
Kahdeksas vihko	
Viides <i>geng</i> , jälkimmäinen puolisko: On kuolleita, on eläviä.....	233

Yhdeksäs vihko

Gengien jälkeen: Linnut kuolevat yön aivoihin263

Kymmenes vihko

Kun aikaa ei enää lasketa: Vielä yksi lintu on elossa.....297

Yhdestoista vihko

Lentoönlähtö: Viimeinen lintu nousee siivilleen 333

Lopuksi: Mitäpä tässä enää sanoisi367

Aluksi: Antakaas kun kerron

Huhuu, onko siellä ketään? Kuuleeko kukaan? Minulla olisi vähän asiaa.

Huhuu, henget! Tulkaa nyt, jos ei ole mitään tähdellisempää menossa – minä olen polvillani täällä Funiuvuoren kaikkein korkeimmalla huipulla, kyllä ääneni pitäisi kuulua teille asti. Kai te hetken jaksatte kuunnella yhden hölmön lapsen höpötystä ettekä heti hermostu?

Huhuu! Minä olen tullut koko kylän puolesta. Tai oikeastaan koko kauppalan puolesta. Tämän vuoristoseudun ja koko maailman puolesta. Olen polvistunut tähän ja katselen sinne taivaalle enkä pyydä muuta kuin että kuuntelisitte kun kerron, mitä kylässämme on tapahtunut. Toivottavasti jaksatte kuunnella, vaikka tarina saattaa kuulostaa vähän sekavalta. Älkää hermostuko älkääkä suuttuko. Se mitä aion kertoa on nimittäin iso ja tärkeä juttu, yhtä totta kuin taivas ja maa ovat totta.

Meidän kylässä on kuollut tosi paljon väkeä. Koko kauppalassa on kuollut tosi paljon väkeä. Funiuvuorilla ja vuorten takana, koko tässä öisessä unimaailmassa, on kuollut yhtä

paljon ihmisiä kuin pelloilta on korjattu vehnätähkiä. Ja yhtä paljon kuin pellolle on kylvetty uusia jyviä itämään on niitä, jotka vielä juuri ja juuri elää kituuttavat. Kylissä, vuoristossa ja koko maailmassa kaikkien sydän ja maksa ja vatsa ja kaikki muutkin sisuskalut ovat kuin verensekaisella vedellä täytettyjä paperipusseja. Jos ei muista varoa, pussi repeää ja veri ja vesi valuvat pois. Elämä valuu pelloille kuin kasteluvesi. Tai leijailee maahan kuin puun lehdet, kun talven kylmyys alkaa hiipiä metsiin.

Kuulkaa nyt, henget! Kuulkaa, jumalat! Ei kylästä ja kauppalasta, ei tästä vuoristoseudusta eikä koko maailmasta enää ole kestäämään tällaista painajaista. Bodhisattvat ja arhatit ja Taivaan jadekeisari, olkaa kilttejä ja suojelkaa meidän kylää ja koko kauppala. Suojelkaa vuoristoseutua ja suojelkaa maailmaa. Olen kiivennyt tänne vuorenhuipulle, ja nyt olen polvillani koko kylän ja kauppalan ja kaikkien ihmisten puolesta. Olen polvillani, jotta ne jotka vielä ovat elossa saisivat pysyäkin elossa. Olen polvillani kylän ja peltojen ja viljanoraiden ja kuokkien ja lapioiden ja torien ja puotien ja markkinahumun puolesta. Olen polvillani valoisien päivien ja pimeiden öiden puolesta. Olen polvillani, jotta kanat saisivat olla kanoja ja koirat saisivat olla koiria. Kerron kaiken, mitä sinä yönä ja päivänä tapahtui, ja kerron sen niin rehellisesti kuin vain osaan, jokaista yksityiskohtaa myöten. Jos jossain kohdassa teen jonkin virheen tai selostan jotain väärin, ei se johdu siitä, että yrittäisin juksata, vaan ihan vain siitä että olen vähän tolaltani. Päässä menee sekasotkuksi, ja on vaikea pitää ajatuksia järjestyksessä, kun kaikki on samanlaista kuravelliä. Joskus on vaikea selittää mitä oikeasti tarkoitan, vaikka minä aina tykkäänkin jutella, olipa ketään sitten kuuntelemassa tai ei. Juttelen mitä mieleen tulee, ja joskus jutuistani on kai

vähän vaikea ottaa selkoa. Kylässä minulla on lisänimi Pöhhö-Niannian, ja kai minä sitten olen vähän pöhhö, ja siinä miten juttuja selitän ei kuulemma yleensä ole päätä eikä häntää. On vaikea erottaa, mistä mikäkin alkaa ja loppuu ja missä järjestyksessä mikäkin menee, ja mitä enemmän yritän, sitä sekavammalta kaikki tuntuu. Mutta te henget ja bodhisattvat ja arhatit ja jumalat, alkää te erehtykö luulemaan, että minä olisin oikeasti mikään typerys. Aina joskus ajatukset tuntuvat ihan kirkkailta. Yhtä kirkkailta kuin vesi. Kirkkailta kuin sininen taivas. Kuin pääkoppaani olisi auennut kattoikkuna. Näen taivaan. Näen maan. Näen kaiken mitä sinä yönä tapahtui, jokaista yksityiskohtaa myöten. Sieluni silmin näen sen kaiken. Näen niin selvästi, että erotan jokaisen sinä yönä tummaan maahan pudonneen seesaminsiemenenkin, löydän jokaisen sinä yönä tummaan maahan pudonneen neulan.

Taivas on niin sininen. Pilvet ovat niin lähellä. Kun olen tässä polvillani, kuulen miten hiukseni hulmuavat tuulessa, kuulen äänen joka lähtee siitä kun yksittäiset hiuskarvat törmäävät toisiinsa, kuulen miten ne kopsahtelevat yhteen. Kuulen kahinan, kun pilvet liukuvat pääni ylitse. Näen ilman silmiäni edessä ja kuulen pilvien kahinan. Näen, miten ilma lipuu hitaasti silmiäni edestä kuin silkkirihmat, kuin silkkirihmaa vedettäisiin silmiäni edessä. Kaikki on niin hiljaista. Auringon valo on niin kirkasta. Ilma ja pilvet tuoksuvat aamukasteelta. Olen polvistunut hiljaa tähän vuoren kaikkein korkeimmalle laelle. Täällä ei ole muita kuin minä. Taivaan alla ei ole muita kuin minä, koko maailmassa ei ole muita kuin minä. Vain minä ja kasvit ja kivet ja ilma. Maailma on niin hiljainen. Taivaan alla on niin hiljaista. Henget, antakaa kun kerron teille mitä sinä iltana ja sinä yönä tapahtui, kerron koko jutun alusta loppuun. Tulkaa kaikki kuuntelemaan minua, jos

vain suinkin joudatte. Tiedän, että asutte taivaalla pääni päällä. Istuskelette siellä vuorilla. Täällä on vain vuoria ja puita, heiniä ja sammakoita, siveydenpensaita ja jalavia. Olen polvistunut tähän, kasvot kohti taivasta, ja sydämeni on kuin puhtainta vettä, kun kerron teille kaiken mitä olen nähnyt ja kuullut. Kertomukseni nousee tältä vuorenhuipulta kuin suitsukkeen savukiehkura. Sytytän sen teille, tässä tämän taivaan alla. Se todistaa siitä, että kaikki mitä kerron on totta. Samalla tavalla kuin tuulen kahina heinissä todistaa, että maa on olemassa ja maa on suonut heinille niiden elämän.

Nyt alkaa minun kertomukseni.

Mistähän pitäisi aloittaa.

Aloitan vaikka tästä.

Kerron ensin itsestäni. Meidän perheestä. Ja meidän entisestä naapurista. Meidän entinen naapuri ei nimittäin ole ihan kuka tahansa naapuri. Voi olla vaikea uskoa, että sellainen henkilö on todella asunut samassa kylässä kuin me. Tai edes samassa kauppalassa. Mutta niin hän vain asui ihan naapuritalossa. Ja me asuimme ihan hänen naapuritalossaan.

Emme me olleet mitenkään varta vasten hankkiutuneet naapureiksi, esi-isät ja jumalat kai olivat sen sillä tavalla järjestäneet. Tämän naapurimme nimi oli Yan Lianke. Kyllä, se sama Yan Lianke, joka osaa kirjoittaa ja maalata tauluja. Sama Yan Lianke, joka on kuuluisa ihan joka paikassa. Yan Lianke oli paljon kuuluisampi kuin kauppalan aluepäällikkö, paljon kuuluisampi kuin koko piirikunnan piiripäällikkö. Kuin vesimeloni seesaminsientien keskellä. Kuin kameli lammaskatraassa.

Minä taas olen mitätön kuin tuhkahippunen seesaminsientien joukossa tai kirppu kamelin turkissa. Olen neljätoistavuotias ja minun nimeni on Li Niannian. Kylässä kaikki

tosin sanovat minua Pöhhö-Niannianiksi. Vain Lianke-setä – siis se Yan Lianke – sanoi minua aina Pikku-Nianniksi tai Niannian-pojuksi. Lianke-setä ei ole naapuri ainoastaan siinä mielessä, että sattuu asumaan samassa kylässä, vaan hänen talonsa on melkein kiinni meidän talossamme, suoraan eteläpuolella. Kylän nimi on Gaotian. Koska kylässä on useampi katu ja tori ja oma virastotalo ja pankki ja postitoimisto, virallisesti se lasketaan kauppalaksi. Me puhumme aina kylästä, mutta oikea nimi on Gaotianin kauppala. Gaotianin kauppala on osa Zhaonanin piirikuntaa. Eikä minun varmasti teille tarvitse edes kertoa, että *Kiinaa sanotaan keskustan valtakunnaksi, koska muinaiset kiinalaiset uskoivat maansa olevan koko maailman keskipiste. Kiinan keskitasanko taas on nimeltään keskitasanko, koska ainakin keskitasangon asukkaiden mielestä se on koko Kiinan keskipiste, koko Kiinan sydän.* En minä sitä ehkä ihan näillä sanoilla sanoisi, mutta juuri niin Lianke-setä on kirjoittanut johonkin kirjaansa. *Zhaonanin piirikunta on aivan keskellä keskitasankoa. Kylämme taas on aivan keskellä Zhaonanin piirikuntaa. Toisin sanoen me olemme aivan Kiinan keskipisteessä ja samalla koko maailman keskipisteessä.* En tiedä, onko Lianke-setä siinä aivan oikeassa, mutta en ole kuullut, että kukaan olisi yrittänyt vastaankaan väittää. Lianke-setä on ilmoittanut myös, että *kaiken mitä koskaan olen kirjoittanut, olen kirjoittanut todistaakseni maailmalle, että juuri tämä kylä, juuri tämä kappale maata on koko maailman keskipiste.* Mutta enää Lianke-setä ei kirjoita mitään. Ei ole kirjoittanut enää moneen vuoteen. Hänen luovuutensa on ehtynyt. Sielu on imetty kuiviin. Näyttää myös pahasti siltä, että hän on alkanut inhota koko maailmaa. Hän sanoi aikovansa lähteä jonnekin, missä on hiljaista ja rauhallista. Vetäytyä erakkoelämään. Kun hän ei pystynyt kirjoittamaan mitään edes siitä

yöstä ja kaikesta, mitä silloin tapahtui, hän tunsu kirjailijana jo kokonaan kuolleen. Elossa hän kuitenkin vielä muuten oli, mutta en tiedä, minne hän on lähtenyt. Niin että nyt kun olen polvistunut tähän, pyydän teiltä, oi henget ja jumalat, bodhisattvat ja buddhat, suuret sodanjumalat Guan Yu ja Zhuge Liang ja kirjallisuuden pyhät Li Bo ja Du Fu ja Sima Qian ja Zhuangzi ja Laozi ja kaikki muutkin, joiden nimiä en nyt muista – antakaa Lianke-sedälle edes hiukkanen inspiraatiota. Antakaa inspiraation langeta kuin sateena hänen ylleen. Antakaa hänen vielä elää kirjailijana. Auttakaa häntä niin, että tarina nimeltä *Ihmisten yö* tulee valmiiksi parissa päivässä.

Kaikki te jumalat ja henget, suojelkaa meidän kyläämme, koko Gaotianin kauppala. Suojelkaa naapurin Lianke-setää. Olen lukenut monta hänen kirjoittamaansa kirjaa. Hänhän asuu ihan naapurissa, ja silloinkin kun hän ei ole paikalla, posti tuo tekijänkappaleita hänen kotiovelleen, niitä minä olen sitten lainaillut ja lukenut. Olen lukenut ainakin kirjat *Ajan kulumat*, *Kivikovaa kuin vesi*, *Elonkorjuun valuva aika* ja *Laulujen tuuli*. Luin myös *Unien kylän* ja *Neljäsatua kirjaa* ja mitä niitä nyt onkaan. Olen ahmaissut ne kaikki. Mutta jos nyt ihan totta puhutaan, niiden lukeminen on kuin pakottaisi silmät tuijottamaan kuivia korrenpätkiä talvisella pellolla, jolta sato on jo korjattu. Kuin söisi pilaantuneita hedelmiä. Mutta koska muitakaan kirjoja ei ole, ei auta kuin syödä kuivaa heinää. En minä itse tätä halunnut, tätä että olen vähän tyhmänpuoleinen. Olisin ottanut paremman järjenjuoksun, jos se asia olisi ollut minun päätettävissäni. Olisin halunnut jotain järkevää tekemistä sen jälkeen kun pakollinen alakoulu oli käyty. Jos Lianke-sedän kirjoissa ei muuta kiinnostavaa ollutkaan, olipa ainakin kirjoitusmerkkejä. *Tuhatvuotisen historian* olen lukenut niin moneen kertaan, että olen oppinut ulkoa taivaallisten runkojen

ja maallisten oksien järjestelmän, jota ennen vanhaan käytettiin vuosilukujen ilmoittamiseen.

Alkusyksystä Lianke-setä muutti talostaan kylän keskustasta pieneen taloon kylän eteläpuolelle, tekojärven padon luokse. Paikka oli vanhanaikainen maalaistalo, kolme pientä rakennusta sisäpihan ympärillä, ja sen hän oli vuokrannut, koska halusi kirjoittaa kylämme tapahtumista. Sinne hän sulkeutui kuin vankilaan, ja siellä hän kökötti kaksi kuukautta, mutta ainoa aikaansaannos olivat revityt käsikirjoitusliuskat, joita lojui lattialla tyhjien mustepullojen seassa. Edes kirjan alkua hän ei saanut aikaiseksi. Se mitä kylässämme sinä yönä tapahtui oli kai saanut hänet tilaan, jossa hän ei tiennyt edes mistä pitäisi aloittaa.

Kirjoittaminen tuntui täysin toivottomalta.

Yhtä toivottomalta hänestä tuntui ajatus sellaisesta elämästä, jossa hän ei osaisi kertoa tarinoita. Kerran näin, miten hän pureskeli kynää kunnes lopulta koko kynänvarsi oli murentunut. Hän syljeskeli kynänmurenoita pöydälle ja hylätyille käsikirjoitussivuille, ja sitten hän alkoi hakata päätään seinään niin että pelkäsin jo koko kallon halkeavan ja hänen heittävän henkensä siihen paikkaan. Hän takoi nyrkeillä rintaansa kuin olisi halunnut hakata kaiken veren pois sydämeästään. Kyyneleet vierivät hänen poskilleen kuin viinirypäleet, mutta nekkään eivät pystyneet herättämään hänen mielikuvitustaan henkiin. Se oli kuin kuollut varpunen, joka ei enää noussut siivilleen.

Siihen aikaan minä kävin harva se päivä vanhan krematorium raunioilla katsomassa näkyisikö Juanzia, joka oli kadonnut jonnekin. Matkalla pysähdyin usein Yan Lianken luona ja vein hänelle vihanneksia tai nuudeleita. Hedelmiä tai suolaa. Samalla lainasin kirjan tai pari luettavaksi. Yhtenä päivänä kun olin viemässä hänelle pinaattia ja soijakastiketta, tapasin hänet

seisomassa portilla. Hän tuijotti patoaltaan seisovaa vettä, ja ilme hänen kasvoillaan oli kuin vanhasta muurista revityllä tiiliskivellä.

»Vie ne sisälle.»

Hän ei katsonut minua, ja ääni oli tiilten väristä varissutta tuhkaa. Ilmassa leijuvaa tuhkaa. Kuljin hänen ohitseensa ja vein pinaatit keittokatokseen pihan pohjoislaidalle. Sitten kuljin pienen pihan poikki etelänpuoleiseen rakennukseen, jossa Lianke-setä nukkui ja teki töitä, sillä mieleni teki lainata *Neljä-sataa kirjaa* luettavaksi. Silloin näin kaikki täyteen tuherretut mutta silpuksi revityt paperit kuin oksennuksena kivilattialla ja tajusin, että virta todellakin oli ehtynyt. Yan Lianken mielikuva oli kuivunut kokoon. Ei hänestä ollut enää kirjoittamaan tarinaa. Hänen päässään oli pelkkää sekasortoa, ja siksi hän kaipasi vain kuolemaa. Säikähtäneenä juoksin ulos, ja portilta näin, että Lianke-setä kulki yksin kohti patovallia kuin hautaansa raahustava aave. Silloin minä päätin taivaltaa koko viidenkymmenen *lin* matkan ja kiivetä tänne vuoren korkeimmalle huipulle. Meidän kylämme vuoksi, koko kauppalan vuoksi, sen pienen maapalan ja kaikkien sillä asuvien ihmisten ja kirjailija Yan Lianken vuoksi haluan kertoa teille, mitä sinä öisenä päivänä tapahtui. Pyydän teitä, oi henget, suojelkaa kyläämme ja sen ihmisiä. Suojelkaa pimeitä öitä ja valoisia päiviä. Suojelkaa kylän jokaista kissaa ja koiraa. Suojelkaa Yan Liankea, jolta kynä on tylsynyt ja muste kuivunut. Antakaa hänelle inspiraatiota ja taivaallista innoitusta. Antakaa hänelle loputtomasti taivaallista mustetta ja paperia. Antakaa hänen vielä kirjoittaa ja elää. Antakaa hänen saada parissa päivässä valmiiksi *Ihmisten* yö, se tarina jota hän on turhaan yrittänyt kirjoittaa, ja antakaa hänen kuvata meidän perheemme siinä hyvässä valossa.

ENSIMMÄINEN VIHKO

Ensimmäinen geng: Aivoihin lentää lintuja

1. 17.00–18.00

Mistäs minä aloittaisin.

Aloitan tästä.

Jo monta päivää oli ollut tukahduttava helle. Kuukalenterin mukaan oli kuudennen kuun kuudes päivä, perinteinen lohikäärmeakaapujuhlan päivä, ja oli niin kuuma, että maan luut rasahtelivat poikki ja nahka kärventyi ja hajosi tomuksi. Puiden oksat olivat niin kuivia, että lehdet kuihtuivat. Hedelmät putoilivat puista ja kukat varisivat. Karvaiset toukat jäivät ilmaan riippumaan ja kuivuivat ontoiksi kuoriksi, jotka musertuivat jauhoksi heti kun niitä kosketti.

Autojen renkaat hajosivat paukahtaen kesken ajon, ja matka katkesi tienposkeen. Kylässä ei enää juurikaan käytetty härkiä eikä hevosia. Enimmäkseen käytettiin traktoreita. Joillain varakkaimmilla perheillä oli myös auto, ja kun sadonkorjuutyöt

olivat kiivaimmillaan, niitäkin joskus tarvittiin. Mutta jos uudesta autosta puhkesi rengas keskellä peltoja, ei auttanut muu kuin hankkia jostain hätiin lommoinen kuorma-auto tai traktori, jonka vanha punainen maalipinta kärysi auringossa. Aina silloin tällöin näki kärryjen eteen valjastettuja hevosia tai härkiäkin, ja pelloilta puintiaukealle luikersi pitkänä käärmeenä ihmisiä raskas kuorma selässään. Ruuhkaisella polulla monen pinna kiristyi, syntyi kinaa ja tappelua.

Kävi niin, että lopulta siinä kuolikin joku. Tai siis aika moni.

Sinä iltana, kuudennen kuun kuudennen päivän iltana, kun vietettiin lohikäärmeakaapujuhlaa, meidän perheemme pitämästä Uuden maailman hautajaistarvikekaupasta myytiin kaikki hautavaatteet ja käärinliinat loppuun, sillä niin moni oli kuollut helteessä. Pitkään varastossa seisseetkin tavarat, jotka eivät olleet aikoihin kiinnostaneet muita kuin kointoukkia, menivät äkkiä kaupaksi. Ovi kävi yhtenään.

Kranssit myytiin loppuun.

Kultaperieristä leikatut kuvat myytiin viimeistä myöten.

Paperista leikatut tytöt ja pojat. Keltaiset ja valkoiset paperikukat ja koristeoksat. Bambusäleistä tehdyt kultaruukut ja hopeavadit. Kultaiset vuoret ja hopeiset vuoret, kultaiset hevoset ja hopeiset hevoset. Uuden maailman hautajaistarvikekaupan varastohuone oli vielä edellisenä päivänä ollut täynnä vainajan mukaan lähetettäviä hautalahjoja kuin juuri uuden rahalahetyksen saanut pankkiholvi. Valkea lohikäärmeratsu polki tallipojan mustia hiuksia, vihreä lohikäärme oli jäänyt parin jadeneidon alle. Jos olisi sattunut tulemaan Uuden maailman hautajaistarvikekauppaan päivää paria aikaisemmin, ei olisi voinut kuin ihastella yltäkyläisen täysinä pursuilevia hyllyjä. Mutta äkkiä kaikki keikahtikin pääläelleen. Lohikäärmeakaapujuhlan päivän kallistuessa kohti iltaa tavarana menekki

vain kiihtyi kiihtymistään, ja yhtäkkiä koko varasto oli myyty loppuun. Aivan kuin inflaatio olisi karannut käsistä ja kaikki olisivat yhtäkkiä rynnänneet tyhjentämään pankkitilinsä ja käyttämään ne tavaraan, niin kauan kuin tavaraa vielä sai eikä raha ollut kokonaan menettänyt arvoaan. Kaupan hyllyt tyhjenivät hetkessä.

2. 18.00–18.30

Alkoi hämärtää.

Tukala helle puristi iltaa otteessaan. Minkäänlaista tuulenviriä ei tuntunut. Talojen seinät ja kuistien tolpat tuoksuivat kuumalta tuhkalta. Koko maailma oli niin korventunut että tuntui kuin se olisi ollut kuolemaisillaan. Ihmisten sydämet olivat korventuneet niin, että tuntui kuin kaikki olisivat olleet kuolemaisillaan.

Työtä oli tehty aamusta asti, ja kaikki olivat täysin uupuneita. Äärimmäisen uupuneita. Toiset nukahtivat sirppi kädessään vehnäpellolle kesken sadonkorjuun. Toiset puintiaukealle kesken puinnin. Vehnästä oli saatu hyvä sato. Jyvät olivat pulleita kuin soijapavut. Niin pulleita, että niiden välistä karisi valmista vehnä jauhoa. Ryöppysi. Polutkin olivat kullankeltaisten jyvien peitossa, hyvä etteivät kulkijat kompastelleet niihin. Sääennuste lupasi kolmen päivän päähän ukkosmyrskyä. Pilviä ja sateita. Puhuttiin, että jos jollain vielä jäisi viljaa peltoon, sinne se varmaan mätänisikin.

Ja niin kaikki ryntäsivät korjaamaan viljaa.

Korjaamaan ja puimaan kesän vehnäsatoa.

Kylän jokainen sirppi oli käytössä. Tahkot pyörivät tauotta, kaiken aikaa joku seisoi selkä kumarassa sirppiään

teroittamassa. Taivaan ja maan välissä, peltojen ja niittyjen välissä näkyi kaikkialla ihmishahmoja. Kaikkialla oli ääntä. Puimatanner oli täynnä ihmisiä, maailma oli täynnä ihmisiä. Kaikkialla oli ääntä. Äänet kalahtelivat yhteen. Korennonvarret ja olkapäät kalahtelivat yhteen. Puimakoneen käytöstä tuli kiistaa, naapuri riiteli naapurin kanssa. Jossain kauempana kolmas setä ja viides setä kinastelivat myllynkivistä.

Minä lorvailin kaupan edustalla ja lueskelin Yan Lianken teosta *Elonkorjuun valunut aika*. Äiti ja isä olivat nostaneet bambusängyn ulos kaupan ovensuuhun, siinä minä makoilin ja lueskelin kirjaa, ja lampun häilyvässä valossa näin kaupan oven päällä riippuvan kyltin, jossa luki *Uusi maailma*. Mustapohjainen kyltti. Kullanväriset kirjoitusmerkit. Iltahämärässä kultamaali näytti samean keltaiselta. Iltaruoka oli vasta syöty, isä oli nostanut bambunojatuolin ulos kujanvarteen ja istuskeli siinä juomassa teetä. Äiti nilkutti isän luo ja ojensi hänelle paperiviuhkan. Melkein samalla hetkellä isän luokse ilmestyi toinenkin hahmo. Kookas. Vähissä pukeissa kuin olisi tullut suoraan peltotöistä. Valkoisen paidan hihat oli kääritty kyynärpäihin asti. Nenääni lemahti vehnäisen hien haju, ja mies seisahtui aivan isän eteen mutta piti katseensa maassa. Näin punakat posket ja sängeksi ajellut hiukset. Hiusten seasta törrottöi vehnän lehti kuin päähän olisi nostettu lippu. Mies huohotti hiukan kuin narussa talutettu eläin.

»Hei Tianbao, veliseni, tarvitsisin isäukolle kolme kranssia ja viisi nippua paperirahoja.»

Isä säpsähti. »Mikä sinun isällesi on tullut?»

»Otti ja kuoli. Puolenpäivän jälkeen hän kävi hetkeksi pitkäkseen – oli ollut peltohommissa jo kaksi pitkää päivää, ja niin minä käskin häntä ottamaan pienet nokoset. Isäukko torkahikin heti, mutta pongahti sitten yhtäkkiä istualleen ja tarttui

sirppiin. Ja sanoi, että paras oli korjata nyt kaikki vehnä talteen, jottei se vain jäisi pellolle mätänemään. Jos ei nyt heti jatkettaisi töitä, sinne se mätänisi. Sitten isä nousi sängystä ja paineli pellolle eikä ollut kuulevinaankaan ketään, joka yritti sanoa hänelle jotain. Ei päättään kääntänyt. Paineli vain eteenpäin. Kaikki, jotka isän näkivät, sanoivat, että näytti siltä kuin hän olisi kävellyt unissaan. Moni oli yrittänyt sanoa jotain, mutta hän ei tuntunut kuulevan sanaakaan. Kukaan ei saanut häntä hereille. Jotain hän oli puhunut itsekseen. Aivan kuin olisi ollut aivan omassa maailmassaan. Pellolle päästyään hän oli kuulemma ryhtynyt heti töihin, heiluttanut sirppiä ja leikannut viljaa kuin mielipuoli, pysähtynyt vain aina välillä hetkeksi lepäämään, ja kun hänelle sitten jossain vaiheessa oli tullut jano, hän oli mennyt länsirinteen padon luo ja kumartunut juomaan vettä kanavasta. Ja sinne hän sitten keikahti ja hukkui.»

Myöhemmin minulle selvisi, että tämä kanavaan hukuneesta isästään kertonut mies oli nimeltään Xia ja asui kylän itälaidalla ja että minun piti puhutella häntä Xia-sedäksi. Xia-setä siis kertoi, että hänen isänsä oli kävellyt unissaan ja hukkunut kanavaan, mutta lisäksi hän sanoi, että isällä oli käynyt hyvä onni. Xia-setä ei ollut vuosikausiin nähnyt kenenkään kävelevän unissaan, mutta niin hänen isänsä oli nyt silti tehnyt, ja jos ihminen kuolee unissaan, silloin ei ainakaan ehdi yhtään kärsiä. Sen sanottuaan Xia-setä lähti kävelemään pois. Hänen kasvonsa olivat tuhkanvaaleat. Jalassa hänellä oli valkoiset kangaskengät, jotka lopsuivat joka askeleella.

Katselin Xia-sedän perään, kun hän melkein juoksi pois, aivan kuin olisi äkkiä muistanut unohtaneensa kotiavaimet ja lähtenyt kiireesti hakemaan niitä. Minä aloin taas lukea *Elonkorjuun valunutta aikaa* katulampun valossa. Kirja kertoi vallankumouksesta. Vallankumous on kuin pyörremyrsky, joka

ei taukoa hetkeksikään, riehuu vain riehumistaan, ja ihmiset kieppuvat sen mukana kuin mielipuolet. *Maailman meret myrskysivät, sade piiskasi maata ja ukkonen halkoi taivasta. Merellä seilatessa on turvattava Suureen Perämieheen, niin kuin kaikki eläimet ja kasvit turvaavat aurinkoon.* Lauseet paukahatelivat kuin papatit, kuin ukkoskuuro hellepäivänä. Tiheänä ja mutaisena. Rop-rop-ropsahtelivat ja läis-läis-läiskähtivät. Kirja kertoi tšekäläisistä ihmisistä, jotka olivat mukamas lähdössä Venäjälle ostamaan Leninin balsamoitua ruumista. Se oli tietysti täyttä hölynpölyä, vaikka Yan Lianke yrittikin muuta uskotella. En pitänyt tarinasta. En pitänyt äänensävyistä, jolla se oli kerrottu. Jostain syystä kirja silti kiehtoi minua niin että jatkoin lukemista koko sen ajan, kun Xia-setä ensin ilmestyi, sanoi sanottavansa ja lähti taas matkoihinsa. Vasta sitten kohotin päätäni ja katsoin isää, joka istui tuolillaan kaupan oven-suussa. Isän kasvot olivat vielä synkemmät, vielä ilmeettömämmät kuin Xia-sedän. Kuin täysin paljas betoniseinä. Xia-setä oli näyttänyt siltä kun olisi hukannut avaimet. Isä taas näytti siltä kuin olisi juuri löytänyt kokonaisen nipun avaimia, joista osa oli ehkä tarpeellisia mutta osa täysin tarpeettomia. Isä ei tiennyt, pitäisikö avaimet heittää menemään vai pitäisikö niitä säilytellä siltä varalta, että kuka avaimet sitten olikin hukannut tulisi vielä kyselemään niitä. Isä epäröi. Näytti mietteliäältä. Hän nousi seisomaan.

»Taasko joku on kuollut?» äiti huikkasi sisältä.

Isä käänsi katseensa pois Xia-sedän selästä. »On, itäpuolen vanha Xia. Käveli unissaan kanavaan ja hukkui.»

Toinen kysyi ja toinen vastasi, kuin tuuli olisi ravisuttanut puun lehtiä. Isä käveli hitaasti sisälle, niin hitaasti että ehdin tässä välissä kertoa vähän perheemme kaupasta. Rakennus oli juuri sellainen kaksikerroksinen punatiilistä

rakennettu talo, joita on Pohjois-Kiinan jokaisen pienen paikkakunnan kauppakatujen varrella. Yläkerrassa asunto. Alakerrassa liiketila. Liiketilassa oli kaksi erillistä huonetta, ja joka paikka oli täynnä paperista leikattuja kukkia ja kransseja, hevosia ja härkiä, kultaisia ja hopeisia vuoria ja pieniä tyttöjä ja poikia. Ne olivat perinteisiä hautalahjojen aiheita. Oli myös uudenaikaisia: paperisia televisioita. Jääkaappeja, autoja ja ompelukoneita. Äiti oli rampa ja liikkui huonosti, mutta käsistään hän oli taitava. Hän osasi leikata kukkia ja hyvää onnea tuottavia harakoita ja nokat auki laulavia riisimainoja, jotka näyttivät niin eläviltä, että niiden sirkutuksen oli melkein kuulevinaan. Hän osasi leikata traktoreita, joiden pakoputkesta tuprahteli savuhaituvia. Alun alkujaan äitiä oli aina pyydetty leikkaamaan häähuoneen koristeet, kun kylässä joku oli menossa naimisiin, ja kylän päällikkökin oli sanonut ettei äidin veroista paperikoristeiden leikkaajaa ollut toista. Mutta hääkoristeita leikkaamalla ei tienannut elantoaan. Niistä kukaan ei halunnut maksaa mitään. Niin isä ja äiti olivat perustaneet hautajaistarvikkeita myyvän liikkeen ja antaneet sen nimeksi Uusi maailma. Isä rakensi bambusäleistä telineitä ja kehikoita. Äiti leikkasi kuvioita paperista. Kun paperihahmot kiinnitettiin bambukehikoihin, syntyi hautajaiskoristeita, joista moni oli valmis maksamaan.

Surujuhlalta haluttiin maksaa, ilojuhlalta ei. Se oli kummallista.

Uskottiin kuvitelmiin, ei uskottu todellisuuteen. Se oli kummallista.

Isästä voisin kertoa vielä sen, että hän oli pienikokoinen mies, ei edes sataaviittäkymmentä senttiä. Äiti taas on pitkä, päätä pidempi kuin isä, mutta äidin oikea jalka on paljon lyhyempi kuin vasen. Äiti oli pienenä liikenneonnettomuudessa, ja sen

jäljiltä toinen jalka jäi rammaksi. Ramman jalkansa takia äiti käveli ontuen, se ei ikinä muuksi muuttuisi eikä äidin vamma koskaan paranisi. Siksi isä ja äiti kävivät hyvin harvoin missään. Isä oli lyhyt, mutta käveli nopeasti ja sulavasti kuin olisi lentänyt. Isä oli pienikokoinen, mutta hänen äänensä jylisi kuin ukkonen. Kun isä suuttui, hän pauhasi niin että rappaus rapisi seinistä ja ikkunoihin liimatut paperikukat varisivat lattialle. Onneksi isä oli hyvä ihminen. Ei hän yleensä suuttunut. Silloin kun hän suuttui, hän ei yleensä lyönyt ketään. Koko neljätoistavuotisen elämäni aikana olen vain kerran nähnyt isän lyövän äitiä, ja kymmenkunta kertaa olen kuullut isän huutavan äidille.

Äiti vain istui paikallaan ja antoi isän lyödä. Isä oli hyvä mies, ja muutaman kerran lyötyään hän lopetti.

Kun isä huusi äidille, äiti vain istui paikallaan ja antoi isän huutaa. Äiti on hyvä ihminen, ja kun hän antoi isän huutaa, isä lopetti huutamisen aika nopeasti.

Äiti ja isä olivat hyviä ihmisiä, eikä kumpikaan ole koskaan lyönyt minua tai huutanut minulle.

Sellainen minun perheeni siis oli. Meillä oli kauppa nimeltä Uusi maailma, ja siellä myytiin hautajaiskoristeita ja kukkakransseja. Hautavaatteita ja paperista leikattuja kuvia. Jokapäiväinen elanto saatiin siitä, että toiset kuolivat. Jokainen kuolema oli meille hyvä uutinen. Eivät isä ja äiti silti toivoneet kenenkään kuolemaa, eivät tosiaankaan. Pikemminkin päinvastoin: joskus kun kauppa kävi erityisen hyvin, isä saattoi päivitellä: »Kylläpäs nyt kuolee. Mistäköhän tämäkin nyt sitten johtuu.» Äiti sanoi siihen: »Niin, mistä lie johtuu. Mistä lie.»

Ja nytkin minä kuulin, miten isä meni sisälle liikkeeseen ja sanoi taas: »Mistäköhän tämäkin nyt sitten johtuu, mistä lie johtuu.» Käännyin katsomaan ja näin, että kaupan hyllyt ja

myyntipöydät ammottivat tyhjyyttään. Äiti istui tyhjien hyllyjen keskellä, hänen edessään pöydällä oli punaisia, keltaisia, sinisiä ja vihreitä papereita. Oikeassa kädessään hän piteli saksia. Vasemmassa kädessä hänellä oli valmiiksi taiteltu paperi. Lattia oli paperisilpun peitossa. Ja niiden värikkäiden paperien keskellä äiti – uskokaa tai älkää – äiti nukkui saksen kädessään.

Äiti nojasi seinään ja nukkui.

Äiti oli leikannut hautajaiskoristeita kunnes oli nukahtanut istualleen.

Isä seiso siinä äidin edessä. »Mistä tämä nyt sitten johtuu? Meiltä on tilattu huomisaamuksi vielä kolme kranssia ja viisi nippua paperirahoja.»

Kun kurkistin sisälle kauppaan ja näin miten äiti oli nukahtanut istualleen, ajattelin Xia-sedän kertomusta isästään, joka oli kävellyt unissaan ja sitten hukkunut kanavaan. Mietin itseseni, että unissakäveleminen tulee varmaan siitä, jos on päivän aikana ollut liian huolissaan jostain tai tehnyt jotain liian keskittyneesti ja sitten ajatukset ovat porautuneet niin syvälle luihin ja ytimiin ettei nukkuessaankaan osaa antaa niiden olla vaan jatkaa samaa mitä päivälläkin teki. Suorittaa, niin kuin virallisesti sanottaisiin. Touhuaa, niin kuin meillä sanotaan. Jatkaa sitä mikä jäi kesken ennen kuin uni tuli. Tulin ajatelleeksi, mitä tekisin jos isä tai äiti lähtisivät yhtäkkiä kävelemään unissaan. Touhuaisivat unissaankin sitä mikä valveilla oli jäänyt kesken. Sitä mikä ajatuksissa oli kaikkein eniten pyörinyt. Sitä mikä oli porautunut kaikkein syvimmälle luihin ja ytimiin.

Ja sitten äkkiä tulinkin ajatelleeksi, että entäpä jos minäkin alkaisin kävellä unissani. Mitä minä tekisin. Mitähän kummaa minä oikein tekisin.

»Tämä romaani on merkittävä ja – niin kuin parhaat tarinat usein ovat – avoin monenlaisille tulkinnoille. Kirjan tapahtumat ovat mielikuvituksellisia; sen tunnelma ja sanoma valitettavan realistisia.»

THE SCOTSMAN

Li Niannian asuu vanhempiensa kanssa pienessä vuoristokylässä. Eräänä iltana kukaan naapureista ei hänen ihmetykseen vetäydy nukkumaan, vaan he vaeltavat kaduilla ja pelloilla niin kuin aurinko ei olisi laskenutkaan. Tuona yönä sadat kyläläiset unissakävelevät ja toteuttavat salaisimmat, päiväsaikaan piilossa pidetyt halunsa. Koko yhteisö uhkaa luisua kaaokseen, ja Li Niannianin ja hänen vanhempiensa tehtäväksi jää pelastaa kylä ja kyläläiset ennen auringonnousua.

www.wsoy.fi

9 789510 502839

84.2

ISBN 978-951-0-50283-9